

POSTANOWIENIE

Dnia 5 maja 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania W. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w N.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 5 maja 2016 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 2 lipca 2014 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 2 lipca 2014 r. oddalił apelację ubezpieczonego W. J. od wyroku Sądu Okręgowego w N. z dnia 4 listopada 2013 r. oddalającego odwołanie ubezpieczonego od decyzji ZUS Oddziału w N. z dnia 26 lipca 2013 r. odmawiającej przyznania ubezpieczonemu emerytury z uwagi na to, że udowodnił on okres składkowy i nieskładkowy jedynie w wymiarze 13 lat, 1 miesiąca i 19 dni, w tym 6 lat 7 miesięcy i 5 dni okresów pracy w szczególnych warunkach.

W uzasadnieniach sądów *meriti* przyjęto, że ubezpieczony w związku z ukończeniem 65 lat ma przyznaną emeryturę rolniczą od dnia 1 lipca 2011 r. Na poczet prawa do emerytury rolniczej zaliczone zostały okresy ubezpieczenia wymienione w przedłożonych przez ubezpieczonego dokumentach w związku z wymogiem posiadania co najmniej 100 kwartałów podlegania ubezpieczeniu

emerytalno-rentowemu (art. 19 ust 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników; obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 277). Stosownie do art. 10 ust. 1 i ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.), przy ustalaniu prawa do emerytury w systemie powszechnym można uwzględnić okresy ubezpieczenia społecznego rolników, ale tylko wtedy, gdy nie zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury rolniczej. Stąd, jako że przedstawione przez ubezpieczonego okresy zostały już zaliczone na poczet emerytury rolniczej, a w powszechnym systemie ubezpieczeniowym wykazał on jedynie 13 lat, 1 miesiąc i 19 dni okresów składkowych i nieskładkowych, to nie spełnia przesłanek do przyznania emerytury na podstawie art. 27 czy art. 28 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł ubezpieczony, zaskarżając go w całości oraz wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania rozpoznawczego oraz kasacyjnego.

Skarga kasacyjna została oparta na podstawie:

1) naruszenia prawa materialnego: a) art. 10 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na nie zaliczeniu przy ustalaniu prawa do emerytury z systemu powszechnego okresów podlegania przez skarżącego ubezpieczeniu rolniczemu, od których nie zależało prawo do emerytury rolniczej, b) art. 45 ust. 1 Konstytucji RP i art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z ze zm.) przez pozbawienie skarżącego prawa do sądowej kontroli decyzji organu rentowego na skutek niewszechstronnego rozpoznania istotnych okoliczności sprawy, w szczególności odnoszących się do okresów jego ubezpieczenia rolniczego;

2) naruszenia przepisów postępowania, a mianowicie art. 386 § 4 k.p.c. przez nie uchylenie wyroku Sądu Okręgowego, mimo że w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji całkowicie pominięto okresy ubezpieczenia rolniczego,

których nie zaliczono przy ustaleniu jego prawa do emerytury rolniczej, przez co Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ „skarga ta jest oczywiście uzasadniona oraz wobec występowania istotnego zagadnienia prawnego wymagającego odpowiedzi na pytanie czy rozpatrując sprawę o ustalenie prawa do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w postępowaniu wywołanym odwołaniem ubezpieczonego sąd zobowiązany jest do ustalenia okresów ubezpieczenia rolniczego, od których nie zależało uprzednio uzyskane przez ubezpieczonego prawo do świadczeń z ubezpieczenia rolniczego i czy wymagany jest w tym zakresie wniosek ubezpieczonego”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy wskazać, że dopuszczalność wnoszenia skargi kasacyjnej jest ograniczona, co wynika z konstytucyjnej roli Sądu Najwyższego w systemie organów wymiaru sprawiedliwości. Zgodnie bowiem z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) rolą tego Sądu w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości pozostaje zapewnienie w ramach nadzoru zgodności z prawem oraz jednolitości orzecnictwa sądów powszechnych i wojskowych przez rozpoznawanie kasacji oraz innych środków odwoławczych, podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne i rozstrzyganie innych spraw określonych w ustawach. Skarga kasacyjna nie jest więc (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, gdy się weźmie nadto pod uwagę, że Konstytucja w art. 177 ust. 1 gwarantuje jedynie dwuinstancyjne postępowanie. Ewentualna możliwość dalszego postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym, stanowi uprawnienie dodatkowe, które może zostać obwarowane szczególnymi przesłankami, w tym określonymi w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Zgodnie z tym przepisem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W rozpoznawanej sprawie wnioszek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) i oczywistego uzasadnienia skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Ujęte w skardze przesłanki przedsądu wzajemnie się wykluczają. W orzecznictwie przyjęty jest pogląd, że nie można twierdzić, iż skarga jest oczywiście uzasadniona (co ma miejsce wówczas, gdy stwierdzone naruszenia prawa są widoczne na pierwszy rzut oka, bez pogłębionej analizy prawnej) i że jednocześnie w sprawie występują poważne zagadnienia prawne, które wymagają zaangażowania Sądu Najwyższego w dokonanie pogłębionej interpretacji niejasnych przepisów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, niepubl.). To co ma świadczyć o oczywistej zasadności skargi nie może być jednocześnie ujmowane jako podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., gdyż jeżeli występuje istotne zagadnienie prawne albo poważny problem świadczący o potrzebie wykładni przepisu, to nie można jednocześnie twierdzić, że z tych samych przyczyn skarga jest oczywiście uzasadniona, jako że twierdzenie o oczywistej zasadności skargi pozostaje wówczas w kolizji z problemami prawnymi warunkującymi pierwszą i drugą podstawę przedsądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675225). Zatem nie do pogodzenia z oczywistością skargi jest stawianie w niej zagadnień prawnych, wymagających rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy, ani wskazywanie na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2011 r., II UK 24/11, LEX nr 1365662).

Niezależnie od powyższego, dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego konieczne

jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Zagadnieniem prawnym jest bowiem zagadnienie, które wiąże się z określonymi przepisami prawa materialnego lub procesowego, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wnioski o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950, czy z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307). Ponadto, istotnym zagadnieniem prawnym w rozmieleniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 189 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578).

W skardze kasacyjnej brak istotnego zagadnienia prawnego w takim rozumieniu przede wszystkim dlatego, że przedstawione w niej zagadnienie prawne zostało już rozstrzygnięte w powołanych przez samego skarżącego wyrokach Sądu Najwyższego. Odpowiedzi na nie udziela wprost teza wyroku z dnia 4 listopada 2009 r., I UK 168/09 (LEX nr 5701240), w której stwierdzono, że art. 10 ust. 3 ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS nie wyłącza możliwości uwzględnienia okresów pracy rolniczej w stażu składkowym, które nie zostały

zaliczone do nabycia prawa do emerytury lub renty rolniczej. W podobny sposób wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 czerwca 2013 r., III UK 78/12 (LEX nr 1555708), stwierdzając, że o ile nie może budzić wątpliwości fakt, że art. 10 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS uniemożliwia ponowne zaliczenie tych samych okresów wymienionych w ustępie 1 tego przepisu, które zostały już zaliczone do okresu, od którego uzależnione było nabycie prawa do renty lub emerytury rolniczej, o tyle okresy, od których nabycie owego prawa nie zależało, mogą być z całą pewnością uwzględnione przy ustalaniu prawa do świadczenia z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych. W obu orzeczeniach Sąd Najwyższy stanowczo podkreślał jednak, że tych samych okresów nie można zaliczać dwa razy do różnych świadczeń. Te okresy, które zostały zaliczone do nabycia prawa do emerytury rolniczej nie mogą bowiem zostać zaliczone do okresu, od którego zależy nabycie prawa do emerytury pracowniczej.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej skarżący sugeruje, że Sądy obu instancji nie ustaliły okresów, od których nie zależało uzyskanie przez niego prawo do świadczeń z ubezpieczenia rolniczego. Nie wskazał przy tym w żadnym miejscu, do których okresów odnosi swoje twierdzenie. Nie oparł też skargi na zarzutach naruszenia adekwatnych przepisów proceduralnych prowadzących do podważenia poczynionych ustaleń faktycznych, poprzestając jedynie na zarzucie naruszenie proceduralnego przepisu art. 386 § 4 k.p.c. Do tego przepisu sąd drugiej instancji sięga w ostatniej fazie postępowania, po dokonaniu subsumcji ustalonego stanu faktycznego pod mającą zastosowanie w sprawie normę prawa materialnego. Skorzystanie przez sąd z art. 386 § 1-4 k.p.c. przy wydawaniu orzeczenia jest konsekwencją czynności podjętych na wcześniejszych etapach postępowania, nie zaś przyczyną zarzucanej wadliwości rozstrzygnięcia, a zatem nie może być postrzegane jako uchybienie przepisom prawa procesowego, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2013 r., I PK 70/13, LEX nr 1555030 oraz z dnia 5 października 2012 r., IV CSK 166/12, LEX nr 1228619).

Z przedstawionych wyżej względów Sąd Najwyższy był związany ustaleniami faktycznymi oraz oceną zebranego w sprawie materiału dowodowego dokonaną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Sąd Apelacyjny wskazał w nim okresy brane

pod uwagę przy przyznawaniu skarżącemu świadczeń z ubezpieczenia rolniczego (emerytury rolniczej) oraz stwierdził, że wszystkie te okresy ubezpieczenia rolniczego zostały zaliczone na poczet ustalania prawa do tego świadczenia. Oznacza to, że brak było „wolnych” okresów ubezpieczenia rolniczego tzn. takich, które nie zostały zaliczone do nabycia prawa do emerytury rolniczej, a które można by potencjalnie zaliczyć do okresu, od którego zależy nabycie prawa do emerytury pracowniczej. Skarżący przy tym nie wskazuje okresów ubezpieczenia rolniczego, które mogłyby rzekomo podlegać zaliczeniu do nabycia prawa do emerytury pracowniczej. W powołanych przez skarżącego i cytowanych wyżej wyrokach Sąd Najwyższy stwierdził natomiast, że te same okresy nie mogą być zaliczane dwa razy do różnych świadczeń.

W konsekwencji utrwalonego orzecznictwa, w sprawie nie występuje kolejna potrzeba wyjaśniania tego samego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy wyraził już swój pogląd w konkretnej kwestii, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 marca 2011 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 9 marca 2011 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126 i z dnia 24 lutego 2011 r., II PK 274/11, LEX nr 1215146).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.